

Hladový pochod Krnov Králíky, 22. – 28. června 1945

Maria André

Narodila jsem se v roce 1937 v Krnově (Jägerndorf) a pocházím z velké rodiny. Byla jsem desátá z 12 dětí, z nichž dvě zemřely v dětském věku. Můj otec byl samostatný řemeslník, pracoval jako mistr lakýrník nábytku a písmomalíř.

22. června 1945 jsme stáli v 5 hodin ráno na ulici Hlubčická (Türmitzer) připraveni na pochod. Bez zavazadel, pouze s tím, co jsme měli na sobě. Moje sestra, která měla rok a půl, ležela v kočárku, který jsme právě našli, a tříletá seděla v žebříňáčku. Teď jsme všichni museli všechny cenné věci položit k nohám pod hrozbou, že bude zastřelen ten, kdo tuto výzvu neuposlechne. Zlato, spořitelní knížky, šperky, dokonce i snubní prsteny byly sebrány. Nyní stála moje matka s osmi dětmi na cestě a neměla vůbec nic.

Dříve než se tento zástup lidí dal do pohybu, byli jsme úplně promočeni lijákem v bouřce. Otec nás ještě všechny objal, pak se musel vrátit. Pamatuji si na to přesně. Jeho tvář píchala, ještě nebyl oholen. Trvalo více než dvě hodiny, než jsme pochodovali pryč. Na cestu divokého vyhnání se vydalo asi 2000-3000 žen, dětí, starých a nemocných lidí. Bylo s námi špatně zacházeno. Jako se zločinci.

To bylo, jak se později ukázalo, divoké vyhnání, hladový pochod z Krnova do Králík po etapách. A tak to šlo proti všem, kteří museli ztratit domov, a ze všeho nejhorší bylo, že jsme museli jít více než 100 kilometrů bez jídla vystaveni pouze nepředstavitelné šikaně. Hnali nás schválně přes Jeseníky, aby co možná nejvíce lidí zemřelo, což se stalo. Byla tam také jedna přímější, snadnější cesta. Děti, které byly mladší než jeden rok, umíraly hlady a lidé, kteří zůstali ležet vyčerpáním, byli zastřeleni.

První etapa byla Krnov – Vrbno. Bylo to více než 37 kilometrů pěšky. Pět týdnů před mými osmými narozeninami jsem musela celou tuto cestu ujít. Bylo to vražedné. Celý den jsme nedostali žádné jídlo. Ještě jsme nedošli dost daleko, když jsme silou tlačili kočárek v dešti, dvě kola upadla. Chtěli jsme zastavit kvůli překládání, ale bachaři nás hnali dále. Moje sestra táhla kočárek tak dobře, že mohl jet dále, ale moje matka mou jeden a půl roku starou sestru zvedla a vyprázdnila kočárek. Moje sestra ho pak nechala na kraji silnice. Moje matka a sestra pak nesly toto dítě na rukou až do Králík celou etapu každého dne. Museli jsme se chovat co nejvíc nenápadně, protože doprovázející bachaři si vyzvedávali ženy z transportu a znásilňovali je. Jiné byly bity nebo zastřeleny.

Obě ty moje malé sestry zůstávaly celý den ve svých znečištěných kalhotách, ačkoli ta tříletá se nás neustále ptala, kdy bude moci jít na nočníček. Bylo to kruté a nelidské, jak s námi bylo nakládáno. Ke zvířatům by se tak nemožně nechovali. Obrovská vůle přežít a panický strach nám umožnily všechny ty útrapy vydržet, ale v první řadě pomoc Boží.

Všimla jsem si jedné mladé matky už v Krnově. Patrně přišla z jiného lágru v Krnově. Měla dva kufry a dvě děti. Dvě malá hezká děvčátka, měla asi tři a čtyři roky. Byla krásně, roztomile oblečená. Netrvalo dlouho a postavila první kufr u dveří nějakého domu. Stejně tak jako mnoho dalších lidí nechalo své věci na kraji cesty. Někde pak plakala ta mladší dcera a řekla. „Maminko, jsem tak unavená, posad' mě přece na kočárek.“ Ta matka ale neměla žádný kočárek. Nemohla už s námi udržet tempo a ztratila se nám z očí. Nerada myslím na to, co se s nimi stalo.

Já sama jsem se také někde mé rodině na této cestě ztratila. Běhala jsem tak dlouho tam a zpátky, až jsem je zase našla. Měla jsem hrozný strach, že zůstanu sama. Unavení, zcela vyčerpání jsme večer dorazili do Vrbna. Ale ne všichni. Znovu a znovu jsme na této cestě slyšeli výstřely. Lidé, kteří tyto vražedné útrapy bez jídla a přestávky nemohli vydržet, byli zastřeleni.

Přenocovali jsme ve Vrbně v baráku nějakého prázdného lágru na holé betonové podlaze. Ale lidé byli tak zchvácení, že prostě padli a spali. Dostali jsme nějakou polévku, víc vody než obsahu a kousíček chleba.

Druhý den, 23. června 1945, jsme museli všichni nastoupit na další pochod. Byla nám zima, měli jsme hlad a byli jsme unavení. Opět žádné jídlo během dne. Ten den jsme pochodovali přes Videlské sedlo směrem k Jeseníku, více než 30 kilometrů. Bachaři byli ještě brutálnější než první den. Mnozí už vyhodili svůj majetek do příkopu, protože každý gram váhy byl těžkým břemenem, které ztěžovalo výkon.

Pochodovali jsme v Jeseníkách bez přestávky do kopce až k videlskému kříži ve výšce asi 1000 metrů. Lidé se jen s námahou táhli horskou silnicí nahoru. Bachaři museli u kříže dovolit nějaký odpočinek. Vyčerpání lidí bylo příliš veliké. Heimatkreis Jägerndorf (Sdružení krajanů Krnov), Bad Kissingen, postavilo k uctění památky na tento hladový pochod divokého vyhnání na Videlském sedle kříž.

Později večer jsme dorazili do Jeseníku. Opět jsme přišli do velké haly s betonovou podlahou. Zvířata by měla podestláno slámou. My jsme spali ve stejných šatech, které jsme měli na sobě pak ještě dlouhé měsíce, protože vyhnáním mizérie neskončila. Opět jsme dostali pouze řídkou polévku a jeden kousíček chleba. Ne dost, aby nasýtila, nemluvě o tom, aby dala sílu.

Také třetí den, v neděli 24. června 1945, jsme nemilosrdně pokračovali dál. Tato etapa byla pravděpodobně stanovena z Jeseníku do Starého Města. Stále více lidí se hromadně hroutilo. Bylo to jen vlečení se plné trýzně. Po asi 20 kilometrech pochodu jsme došli do Vinkartic (Weigelsdorf). Nikdo nemohl dál. Opět jsme přišli do haly nějakého lágru s betonovou podlahou. Noci byly velmi chladné, vyčerpání, panický strach, jak dlouho to takto může jít dál? Moje matka a nás osm dětí jsme až dosud vydrželi. Jistě ne vlastní silou. Protože Bůh už učinil nesčetné zázraky. Jeden den plynul jako druhý. Kdy ta bída skončí?

Čtvrtý den, 25. června 1945, jsme se táhli 6 kilometrů do Starého Města. Byli jsme všichni na konci svých sil. Můj devítiletý bratr a já osmiletá jsme plakali, když jsme měli nést jednu malou, prázdnou konvici na mléko, kterou někdo na trase odhodil. Byla malá a lehká, ale pro nás hladové a vyčerpané děti byla přesto příliš těžká. Od našeho útěku před Rusy, od 18. března 1945, jsme už velmi trpěli podvýživu strádáním a strachem. Zřejmě jsme zůstali do 27. června 1945 ve Starém Městě.

28. června 1945 v 7 hodin ráno pokračoval hladový pochod v pohybu ze Starého Města do Králík. 25 kilometrů opět bez jídla. Lidé byli apatičtí a bez síly. Brzy odpoledne jsme došli do Králík. Hodně lidí zemřelo v každé etapě. Opět jsme přišli do velké haly nějaké fabriky na vrtule. A zase jsme leželi na betonové podlaze. Jena žena zemřela před tou halou a její malé děti po ní a kolem ní ležly. Nechápal, že je mrtvá.

Toalety byly ucpané a fekálie tekly až dovnitř haly. Byl to strašný zápach. Zase jsme dostali pouze vodnatou polévku. Padli jsme na betonovou podlahu a brzy usnuli vyčerpáním.

29. června 1945 přišli čeští rolníci a hledali mezi námi totálně vyčerpanými vyhnanci schopné práce. Jeden rolník vyhledal mou devatenáctiletou sestru a šestnáctiletého bratra. Moje matka byla opět nesmírně odvážná. Řekla: „Buď celá rodina, nebo nikdo.“ Nás děti nechtěl. Tak jsme všichni unikli české nucené práci. To byl opět jeden zázrak. Ostatní neměli takové štěstí. Jedna matka se nechtěla odloučit od své dcery. Byly obě zbity, pak nahnány do jedné místnosti a dále bity. Slyšeli jsme jejich pláč.

Doba pobytu v Králíkách byla pro různé účastníky pochodu různá mezi 2 – 5 dny. To může souhlasit. Třídění práceschopných českými zemědělci nešlo vyřešit ze dne na den u takového množství lidí. Také naložení všech na nákladní vagóny nebylo možné zvládnout za jeden den.

3. července 1945. Další pěší pochod byl na nádraží Králíky. Na kolejích stál připravený nákladní vlak s otevřenými vagóny. Na každý vagón byl určen a odpočítán jistý počet lidí. Pak šla závora

dolů. Nyní jsme byli my další počítáni a uprostřed naší rodiny šla závora dolů. Moje matka a jedna sestra prošly a já s dalšími sourozenci jsme stáli už za závorou. Moje matka prosila, aby ty děti směly projít. Zase se stal zázrak, závora se zvedla. A tak nás vzali nahoru na otevřený vagón. Nebyla poskytnuta žádná pomoc při nastupování vysoko nahoru. Takže vyčerpaní lidé si museli pomoci sami. Přijít a dostat se nahoru dovnitř. Seděli jsme na holé podlaze jeden vedle druhého. Nikdo by nemohl spadnout. Tak jsme jeli dva dny a dvě noci bez pití a jídla.

Jako toaleta sloužil nějaký kýbl. Každý si na něj musel sednout před očima všech. Když byl plný, byl vyléván shora během jízdy. Mrtví byli také takto likvidováni. Když vlak někde zastavil, což se stalo zřídka, byli jsme dotazováni na mrtvé, aniž by někdo otevřel dveře. Ti, kteří byli mrtví, byli vyloženi vrchem. Jeli jsme z Králík do Teplic (Teplitz Schöngau), což bylo 300 kilometrů.

6. července 1945. Opět brzy ráno jsme museli nastoupit. Přes Teplice s námi bylo zle zacházeno. Po 10 kilometrech pěšího pochodu, většinou do kopce, jsme dorazili do Cínovce (Zinnwald). Hraniční závora se otevřela a my jsme se natlačili přes hranice do Německa. Toto vyhnání trvalo od 22. června 1945 do 6. července 1945. Byli jsme hlídáni jako těžcí zločinci. Bachaři říkali, že v Cínovci budeme všichni pověšeni.

Po našem vyhnání byl otec přeložený z obrněného tábora (Panzerlager) na nucené práce do pískovny v Polance, Vítkovice. Musel v nejtěžších podmínkách vykonávat nejtěžší práci. Denně bylo málo jídla, hodně bití a mučení. 23 mužů, s nimiž otec pracoval a z nichž s některými byl v lágru, bylo zabito, nebo se někteří z nich smrtelně zranili během práce, nebo se pověsili. Někteří byli tak mučeni, že se téže noci pověsili. Těžce nemocný otec mohl roku 1946 se svými oběma sestrami, které byly nasazeny na nucené práce v českých rodinách, odjet rovněž v nákladním vlaku do Bad Berneck ve Spolkové republice Německo.

Od července 1945 do října 1945 jsme bydleli od Zinnwaldu do Niederlitz u Drážďan v barácích různých lágrů, pokaždé s mnoha vyhnanci z domova v jedné místnosti částečně na holé, špinavé slámě, částečně na vojenských palandách se slámou. Jedno umyvadlo se studenou vodou, která nebyla vždycky dostupná.

O nás vyhnance se nestarala žádná organizace. Denně jsme chodili od domu k domu žebrať, abychom neměli hlad. Někdy jsme dostali kousek chleba, někdy ne, protože jiní tam byli už před námi. Teď jsme byli všichni podvyživení, protože už od března 1945 jsme vůbec neměli dostatek potravin. Moje matka chtěla získat v Niederlitz nějaký potravinový lístek pro mou napůl vyhladovělou ročnici a půlletou sestru. To bylo úředníkem zamítnuto. „Když vám dáme potravinový lístek, musíme pak hladovět.“ Tím měl na mysli obyvatele s trvalým bydlištěm, ačkoliv ti žádné materiální ztráty neměli. Moje matka nedostala žádný potravinový lístek. Ani jednou na půl litru mléka.

Nejenom hlad panoval na německém území. Nýbrž také nevýslovný strach z Rusů. Ti přicházeli každou noc pro ženy.

V říjnu 1945 jsme byli transportováni vlakem z nádraží Drážďany, aniž jsme věděli kam, do Thüringen, Německá demokratická republika, opět do nějakého lágru. Bydleli jsme 6 týdnů s 20 osobami, mezi nimi byl jeden muž s otevřenou tuberkulózou, v jedné místnosti baráku. Vojenské palandy se slámou, na kterých jsme spali, byly také našimi sedadly. Můj devítiletý bratr onemocněl kostní tuberkulózou. Moje matka získala odněkud jednu libru mouky. Měla jeden malý kastrol a dva hrnky o obsahu čtvrt litru. V tom vařila ráno na horkých kamnech 9 porcí moučné polévky, která se skládala z mouky, vody a soli. Tak dlouho, dokud mouka stačila. Oficiální stravování, polévka, byla teprve v poledne. Pobyt v lágru byl nesnesitelný. Tento strav se změnil ne moc podstatně, když moje matka koncem listopadu 1945 dostala v jednom domě v 1. patře přidělené dvě malé místnosti s vojenskými palandami se slaměnými matracemi, stejně jako jeden malý pokoj v přízemí se starými kamny na vaření, ale žádné topivo. Staré, otlučené kuchyňské haraburdí, navzdory všemu ne dost, z čeho jsme společně měli jíst nebo kde vůbec sedět. Potřeba byla mnohem větší. Nedostali jsme ani jednou to nejnужnější, natož to nutné. Tak jsme žili v té nejhorší chudobě příliš mnoho let v Německé

demokratické republice. Patřila k tomu permanentní podvýtka.

Zveřejnit další informace z německých lágrů od června 1945 do listopadu 1945 a o životě poté by bylo pasé. Na veřejnosti bylo popíráno, že jsme vyhnanci z domova. Byli jsme označováni za vystěhovalce (autseidry). Z tohoto pohledu nebyl žádný důvod k zodpovědnosti nám opuštěným a nejchudším z chudých pomáhat. Co to znamenalo pro mou matku s osmi dětmi po mnoho let, si sotva kdo dovede představit. Tady začala druhá část tragédie holého přežití. Ale to je materiál pro další zprávu.

Z německého originálu přeložila Květoslava Kukulková

Přetisk z internetového listu ČAS číslo 27 z 13.9.2017, ročník XXVI., str. 6-8

Zpráva Žanety Motlové o odhalení krnovského památníku hladového pochodu 12.9.17, včetně fotogalerie: [viz internetový portál idnes.cz, 30.9.2017](#)

Německý text původního obsáhlejšího textu Marie André "Die eigene Flucht vor den Russen aus Jägerndorf am 18. März 1945 und die Wilde Vertreibung durch Tschechen am 22. Juni 1945" [ist hier](#)